

YURDKFANLARAXBOROTNOMASI ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2025-yil 4-son

VOLUME 9 / ISSUE 4 / 2025

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS.2025.9.4

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: 10.51788/TSUL.ROLS

Crossref
Content
Registration

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:

O. Choriyev

Muharrirlar:

Y. Yarmolik, Y. Mahmudov,
E. Mustafayev, K. Abduvaliyeva,
F. Muhammadiyeva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, E. Sharipov

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi

№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2025-yil 24-dekabrda

bosmaxonaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog'i: 19,7

Adadi: 100. Buyurtma: № 210.

Bosmaxona litsenziyasi

29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

Bosmaxona manzili:

100047. Toshkent shahri,

Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, yuridik fanlar doktori, professor

MAS'UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot bo'limi boshlig'i

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo'lim boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To'xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma'mun – Islam Negeri universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi Davlat tuzilishi va boshqaruvining huquqiy asoslari kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ta'lim sifatini nazorat qilish bo'limi boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Rahimov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud, huquqni muhofaza qiluvchi organlar va advokatura kafedrasini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Qodirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti kafedrasini professori v.b., pedagogika fanlari nomzodi

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:

Е. Ярмолик, Й. Махмудов,
Э. Мустафаев, К. Абдувалиева,
Ф. Мухаммадиева, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, Э. Шарипов

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
24.12.2025.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 19,7. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 210.

Лицензия типографии

от 29.11.2023 № 174626.

Отпечатано в типографии

Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор Ташкентского государственного юридического университета по научной работе и инновациям, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – начальник редакционно-издательского отдела Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Канязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – профессор кафедры правовых основ государственного устройства и управления Академии государственной политики и управления при Президенте Республики Узбекистан, доктор юридических наук

И. Эргашев – начальник отдела контроля качества образования Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Ж. Нематов – профессор кафедры административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонов – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – доцент кафедры трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – заведующий кафедрой суда, правоохранительных органов и адвокатуры Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

О. Нарзуллаев – профессор кафедры экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кодирова – доцент кафедры уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – доцент кафедры права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор кафедры международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – и. о. профессора кафедры узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

Y. Yarmolik, Y. Makhmudov,
E. Mustafaev, K. Abduvalieva,
F. Mukhammadieva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, E. Sharipov

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Publishing department address:

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 24.12.2025.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 19,7.

Units: 100. Order: № 210.

Printing house license

№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

B. Xodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Head of the Publishing Department of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tuxtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Professor of the Department of Legal Foundations of State Structure and Administration of the Academy of Public Policy and Administration under the President of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

I. Ergashev – Head of the Department of Education Quality Control of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rahimov – Associate Professor of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Head of the Department of Court, Law Enforcement Agencies and Advocacy of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Doctor of Law, Associate Professor

M. Qodirova – Associate Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Associate Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Acting Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 HAYITOV SHERZOD RAXMATULLAYEVICH

Eksperimental huquqiy rejimlarni loyihalashtirish: nazariy-huquqiy tahlil

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI.
XALQARO XUSUSIY HUQUQ

19 MASKAYEVA NATALYA GENNADYEVNA

Polsha Respublikasining "Insofsiz raqobatga qarshi kurashish to'g'risida"gi qonunida tegishli mazmun va belgilangan shakldagi xabarnoma taqdim etish talabi

35 ESHONQULOV JAVOXIR FAZLIDDINOVICH

Raqamli bozorda iqtisodiy konsentratsiya tushunchasi va uni huquqiy aniqlash muammolari

53 ALLAKULIYEV MIRJALOL DAVRONBEKOVICH

Raqamli platformalar operatorlarining foydalanuvchi kontenti uchun delikt javobgarligi

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

69 OTAMIRZAYEV OYBEK MURODULLO O'G'LI

Yerosti suvlari bilan bog'liq qonunchilikni takomillashtirish masalalari

77 RAXMATOVA DILAFRUZ IXTIYOR QIZI, SAYFULLAYEV FERUZ BOTIR O'G'LI

Elektron chiqindilarning huquqiy tushunchasi

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

90 KARAKETOVA DILNOZA YULDASHEVNA

Jinoyat subyektining jins bilan bog'liq fakultativ belgilari

99 NURMANOV XOLBEK RAHMATILLA O'G'LI

Jinoyat subyekti sifatida sun'iy intellekt javobgarligi masalasi

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD
EKSPERTIZASI

108 DJURABAYEV RUSTAM TURABBAYEVICH

Jamoat xavfsizligini ta'minlashda qidirilayotgan jinoyatchilarni ushlashning taktik xususiyatlari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

119 INOYATOV NODIRBEK XAYITBOY O'G'LI

Sun'iy intellektning huquqiy maqomi masalasiga qiyosiy yondashuv: Yevropa Ittifoqi va O'zbekiston tajribasi

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

130 NOSIROVA MARJONA NEGMAT QIZI

Inson huquqlari sohasida nodavlat notijorat tashkilotlarining huquqiy va ijtimoiy faolligi

141 XUDAYBERDIYEVA MAFTUNA ZAFAR QIZI

Bolalar huquqlarining milliy va xalqaro huquqiy tizimdagi o'rni: O'zbekiston Respublikasi misolida nazariy-amaliy tahlil

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH.
PROBATSIIYA FAOLIYATI

153 **XO'JAMBERDIYEV FARRUX KOMILOVICH**

Fransiyaning jamoat xavfsizligini ta'minlash modeli: institutsional-huquqiy tahlil va O'zbekistonda
qo'llash istiqbollari

167 **AZIMOV HAKIMALI IMOMOVICH**

Konstitutsiya – inson qadri, huquq va erkinliklarining mustahkam huquqiy kafolati

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 ХАИТОВ ШЕРЗОД РАХМАТУЛЛАЕВИЧ

Проектирование экспериментальных правовых режимов: теоретико-правовой анализ

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

19 МАСКАЕВА НАТАЛЬЯ ГЕННАДЬЕВНА

Требование о предоставлении уведомления соответствующего содержания и надлежащей формы в Законе Республики Польша «О борьбе с недобросовестной конкуренцией»

35 ЭШОНКУЛОВ ЖАВОХИР ФАЗЛИДДИНОВИЧ

Понятие экономической концентрации на цифровом рынке и проблемы её правового определения

53 АЛЛАКУЛИЕВ МИРЖАЛОЛ ДАВРОНБЕКОВИЧ

Деликтная ответственность операторов цифровых платформ за пользовательский контент

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

69 ОТАМИРЗАЕВ ОЙБЕК МУРОДУЛЛО УГЛИ

Проблемы совершенствования законодательства, связанного с подземными водами

77 РАХМАТОВА ДИЛАФРУЗ ИХТИЁР КИЗИ, САЙФУЛЛАЕВ ФЕРУЗ БОТИР УГЛИ

Юридическое понятие электронных отходов

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

90 КАРАКЕТОВА ДИЛНОЗА ЮЛДАШЕВНА

Факультативные признаки субъекта преступления, обусловленные полом

99 НУРМАНОВ ХОЛБЕК РАХМАТИЛЛА УГЛИ

Вопрос ответственности искусственного интеллекта как субъекта преступления

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА. ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО. СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

108 ДЖУРАБАЕВ РУСТАМ ТУРАББАЕВИЧ

Тактические особенности задержания разыскиваемых преступников при обеспечении общественной безопасности

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

119 ИНОЯТОВ НОДИРБЕК ХАЙИТБОЙ УГЛИ

Сравнительный подход к вопросу правового статуса искусственного интеллекта: опыт Европейского союза и Узбекистана

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

130 НОСИРОВА МАРЖОНА НЕГМАТ КИЗИ

Правовая и социальная активность негосударственных некоммерческих организаций в области прав человека

141 ХУДАЙБЕРДИЕВА МАФТУНА ЗАФАР КИЗИ

Роль прав детей в национальной и международной правовой системе: теоретико-практический анализ на примере Республики Узбекистан

12.00.14 – ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ПРЕСТУПНОСТИ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

153 **ХУЖАМБЕРДИЕВ ФАРРУХ КОМИЛОВИЧ**

Модель обеспечения общественной безопасности Франции: институционально-правовой анализ и
перспективы применения в Узбекистане

167 **АЗИМОВ ХАКИМАЛИ ИМОМОВИЧ**

Конституция – надёжная правовая гарантия достоинства человека, его прав и свобод

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **HAYITOV SHERZOD RAKHMATULLAEVICH**

Designing of experimental legal regimes: theoretical and legal analysis

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

19 **MASKAEVA NATALYA GENNADYEVNA**

The requirement to submit a notification of appropriate content and subject form under the law of the Republic of Poland “on combating unfair competition”

35 **ESHONKULOV JAVOKHIR FAZLIDDINOVICH**

The concept of economic concentration in the digital market and the challenges of its legal definition

53 **ALLAKULIEV MIRJALOL DAVRONBEKOVICH**

Tort liability of digital platform operators for user content

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

69 **OTAMIRZAEV OYBEK MURODULLO UGLI**

Issues of improving legislation related to groundwater

77 **RAKHMATOVA DILAFRUZ IKHTIYOR KIZI, SAYFULLAEV FERUZ BOTIR UGLI**

The legal concept of electronic waste legal concept of electronic waste

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

90 **KARAKETOVA DILNOZA YULDASHEVNA**

Gender-related facultative characteristics of the crime subject

99 **NURMANOV KHOLBEK RAHMATILLA UGLI**

The issues of liability of artificial intelligence as a subject of crime

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

108 **DJURABAEV RUSTAM TURABBAEVICH**

Tactical features of apprehending wanted criminals in ensuring public safety

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

119 **INOYATOV NODIRBEK KHAYITBOY UGLI**

Comparative approach to the legal status of artificial intelligence: the experience of the European Union and Uzbekistan

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

130 **NOSIROVA MARJONA NEGMAT KIZI**

Legal and social activity of non-governmental non-profit organizations in the field of human rights

141 **KHUDAYBERDIYEVA MAFTUNA ZAFAR KIZI**

The role of children’s rights in national and international legal systems: a theoretical and practical analysis based on the example of the Republic of Uzbekistan

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY

153 **KHUJAMBERDIYEV FARRUKH KOMILOVICH**

The model of ensuring public security in France: institutional-legal analysis and prospects for application in Uzbekistan

167 **AZIMOV HAKIMALI IMOMOVICH**

The Constitution – a strong legal guarantee of human dignity, rights, and freedoms

Kelib tushgan / Получено / Received: 17.11.2025
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 15.12.2025
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.12.2025

DOI: 10.51788/tsul.rols.2025.9.4./CXBL4766

UDC: 349.6(045)(575.1)

YEROSTI SUVLARI BILAN BOG'LIQ QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li,
Toshkent davlat yuridik universiteti
Ekologiya huquqi kafedrası o'qituvchisi
ORCID: 0009-0003-6947-3949
e-mail: otamirzaev2107@gmail.com

Annotatsiya. Bugungi kunda yerosti suvlari bilan bog'liq munosabatlarni huquqiy tartibga solish zarurati tobora ortib bormoqda, chunki bu resurslar davlat iqtisodiyotida muhim ahamiyatga ega. Mazkur soha bo'yicha qonunchilikdagi ziddiyatlarni bartaraf etish, bo'shliqlarni to'ldirish hamda xorij tajribasi asosida u bilan bog'liq munosabatlarni tartibga solish bugungi kunning davr talabidir. Tadqiqot jarayonida yerosti suvlarining strategik muhimligi, ulardan oqilona foydalanish mexanizmlari hamda muhofaza choralari alohida e'tibor qaratildi. Xususan, Germaniya, Buyuk Britaniya, Ozarbayjon va boshqa yirik yurisdiksiyalar amaliyoti o'rganilib tahlil qilindi. Tadqiqotda statistik, qiyosiy-huquqiy, tarixiy-huquqiy va empirik tahlil metodlaridan foydalanilgan holda milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari o'rganildi. Natijada yerosti suvlari bilan bog'liq munosabatlarni tartibga solishdagi asosiy normativ huquqiy hujjat O'zbekiston Respublikasi Suv kodeksining ahamiyati, yerosti suvlari muhofazasida tutgan o'rni va unga o'zgartirishlar kiritish muhokama etildi. Yuqoridagi davlatlarning ilg'or qonunchiligidan ko'rinadiki, sohaga nazariy, amaliy, shuningdek, huquqiy jihatdan o'zgartirishlar kiritish zaruriyati yuzaga kelmoqda. Shuningdek, muallif yerosti suvlaridan foydalanish bilan bog'liq mavjud qonunchilikni takomillashtirish yuzasidan bir qator takliflarni keltirgan.

Kalit so'zlar: suv qonunchiligi, yerosti suvlari, yer qa'ri, tabiiy resurs, yerosti suvlarini muhofaza qilish

ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА, СВЯЗАННОГО С ПОДЗЕМНЫМИ ВОДАМИ

Отамирзаев Ойбек Муродулло угли,
преподаватель кафедры «Экологическое право»
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В настоящее время необходимость правового регулирования отношений, связанных с подземными водами, неуклонно возрастает, поскольку данные ресурсы имеют важное значение для экономики государства. Современные реалии требуют устранения противоречий в законодательстве, восполнения пробелов, а также регулирования указанных отношений с учётом зарубежного опыта. В ходе исследования особое внимание уделено стратегической значимости подземных вод, механизмам их рационального использования и мерам по их охране. В частности, изучены и проанализированы практика Германии, Великобритании, Азербайджана и других крупных юрисдикций. На основе применения

статистического, сравнительно-правового, историко-правового и эмпирического методов исследованы вопросы совершенствования национального законодательства. В результате рассмотрены значение Водного кодекса Республики Узбекистан как основного нормативно-правового акта, регулирующего отношения, связанные с подземными водами, его роль в их охране, а также необходимость внесения в него изменений. Анализ опыта вышеуказанных государств свидетельствует о назревшей потребности внесения теоретических, практических и правовых изменений в данную сферу. Кроме того, автор выдвигает ряд предложений по совершенствованию действующего законодательства, регулирующего использование подземных вод.

Ключевые слова: водное законодательство, подземные воды, недра, природные ресурсы, охрана подземных вод

ISSUES OF IMPROVING LEGISLATION RELATED TO GROUNDWATER

Otamirzaev Oybek Murodullo ugli,

Lecturer of the Department of Environmental Law,
Tashkent State University of Law

Abstract. Today, the need for legal regulation of relations related to groundwater is growing, since these resources are of great importance in the state economy. Eliminating contradictions in the legislation in this area, filling gaps, and regulating relations related to it on the basis of foreign experience is a pressing need of the day. During the research, special attention was paid to the strategic importance of groundwater, mechanisms for its rational use, and protection measures. In particular, the practice of Germany, Great Britain, Azerbaijan, and other major jurisdictions was studied and analyzed. The study examined issues of improving national legislation using statistical, comparative legal, historical-legal, and empirical analysis methods. As a result, the importance of the Water Code of the Republic of Uzbekistan, the main regulatory legal document regulating relations related to groundwater, its role in groundwater protection, and amendments to it were discussed. The advanced legislation of the above countries shows that there is a need to introduce theoretical, practical, and legal changes in the field. The author also made a number of proposals for improving the existing legislation related to the use of groundwater.

Keywords: water legislation, groundwater, subsoil, natural resource, groundwater protection

Kirish

Bugungi kunda yerosti suvlarining muhofazasida asosiy o'rinni qonunchilikni takomillashtirish egallaydi. Bu orqali kelgusida qonunchilikdagi kollizion holatlar kelib chiqishining oldini olish, qonunchilikdagi kamchiliklarni bartaraf etish mumkin. Ularni takomillashtirish, qonunchilikdagi bo'shliqlarning oldini olish orqali yerosti suvlarining huquqiy muhofazasi kuchaytiriladi va foydalanish qoidalari qat'iylashtiriladi (Narzullayev, 2021).

Tabiat obyektlari muhofazasining to'g'ri yo'lga qo'yilganligi undagi davlat boshqaruvi va nazoratining shakllanishi bilan ifodalana-

di. Xususan, Sh. Fayziyevning e'tiroficha, har qanday davlatning ekologik siyosati atrof tabiiy muhit sohasidagi davlat boshqaruvi va nazorati bilan chambarchas bog'liq hamda ekologik siyosat ekologiya sohasidagi davlat boshqaruvi va nazoratining tizimli ifodasidir (Fayziyev, 2004).

So'nggi yillarda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar doirasida davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarining suvga doir munosabatlari, suvdan foydalanish va uni muhofaza qilishni tartibga solish sohasidagi vakolatlari takomillashtirilib, bu o'zgartirishlar qonunlarda aks ettirilmoqda.

Bu bilan davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarining suvga doir munosabatlarni tartibga solish sohasidagi vakolatlari kuchaytirilmoqda. Bunda hukumat zimmasiga suv xo'jaligini rivojlantirish, suvni oqilona boshqarish, suvdan samarali foydalanish, suv tanqisligining salbiy ta'sirini yumshatish va suvga doir boshqa dasturlarni tasdiqlash, shuningdek, suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy qilishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tartibini tasdiqlash masalalari yuklatildi.

Tabiat resurslarining bir ko'rinishi sifatida yerosti suvlarini muhofaza qilish va undan oqilona foydalanish munosabatlarida davlat va jamoatchilik nazorati hamkorligini hamda ularning sifatli ishlashini ta'minlash bugunning dolzarb masalasidir.

Metodlar

Yerosti suvlari bilan bog'liq munosabatlarni tartibga solishni tadqiq etishda bir qancha metodlardan foydalanildi. Jumladan, qiyosiy-huquqiy metod orqali muammoga samarali yechimlar taklif etildi. Xorijiy davlatlar tajribasidan o'tgan va yetarli huquqiy mexanizmlari yaratilgan qonunchilik to'la o'rganilib, ularni milliy qonunchiligimizga joriy etish istiqbollari tahlil qilindi.

Germaniya tajribasi o'laroq, Gamburg viloyatida 1964-yilda amalga oshirilgan ishlar yerosti suvlarini asrashda muhim qadam bo'lgan (UNESCO, 2022). Shahar hokimiyati tomonidan suv ta'minotini yaxshilash maqsadida daryo suvlarini tozalab, yerostiga o'tkazish ishlari amalga oshiriladi. Buning natijasida bugun shaharda 470 ta suv chiqaradigan yerosti nasos qudug'ini ishlatish orqali yiliga 120 mln m³ suvdan foydalaniladi. Shuningdek, ushbu yerosti suv omborlarining qonunchilikda alohida muhofazasi belgilanib, ularning ifloslanishi yoki sho'rlanishining oldi olinadi. Suv ta'minoti korxonasi 1400 ga yaqin kuzatuv quduqlaridan iborat o'z tarmog'i orqali nazoratni amalga oshiradi.

Xitoyning suv qonunlari ham yerosti suvlari darajasini nazorat qilish va kamayi-

shining oldini olish choralari ko'radi. Yer sathi cho'kishining oldini olish uchun yerosti suvlari nasoslarini nazorat qilish, boshqarish va rejalashtirish kuchaytirilgan (Xie, 2009). Agar kon yoki yerosti muhandislik ishlari yerosti suvlarining kamayishi va cho'kishiga olib keladigan bo'lsa, yashash va mehnat sharoitlariga zarar yetkazsa, mas'ul tashkilotlar zararni qoplashlari shartligi belgilangan.

Yaponiya qonunchiligida ham yerosti suvlaridan haddan tashqari tartibsiz foydalanish yoki qazilma ishlari davomida suv haydash natijasida yer cho'kib ketishining oldini olishga qaratilgan choralar nazarda tutilgan. 1956-yilgi "Sanoat suvidan foydalanish to'g'risida"gi va 1962-yilgi "Bino qurishda suvdan foydalanish to'g'risida"gi qonunlarda yerosti va yerusti suvlaridan foydalanishning turli tartiblari belgilandi (Japan International Cooperation Agency, n.d.).

Qozog'istonda sanoat obyektlarini texnologik suv bilan ta'minlashni huquqiy tartibga solish sohasidagi cheklovlar yerosti suvlariga yukni kamaytirish va yerosti suvlarining kamayishi jarayonlarini sekinlashtirish, ayrim hollarda esa oldini olish imkonini beradi. Ya'ni sanoat obyektlarini texnologik suv bilan ta'minlash masalalarini tartibga soluvchi qonunchilik yerosti suvlarini qazib olish bo'yicha quyidagi cheklovlarni shakllantirish va ta'kidlash imkonini beradi: 1) yerosti suvlari hajmini cheklash; 2) yerosti suvlarining alohida toifasini ishlab chiqarish va texnik suvlarni belgilash; 3) yerosti suvlarini qazib olish maqsadlarini belgilash: a) mineralning texnologik sxemasiga muvofiq qatlamga quyish, b) kon ishlarini ishlatish jarayonida suvsizlantirish maqsadlari uchun; 4) sanoat obyektlarini texnologik suv bilan ta'minlash uchun foydalaniladigan yerosti suvlarini qazib olish uchun alohida ruxsatnomani olishning huquqiy asosini yaratish belgilangan. Bu harakatlar yerosti suvlari muhofazasi va undan oqilona foydalanishda muhim o'rin tutadi (Borodina, 2018).

Ozarbayjon Respublikasi Suv kodeksining 88-moddasiga muvofiq, agar gaz, neft va boshqa foydali qazilmalar konlarini qidirish va ulardan foydalanish bilan bog'liq burg'ilash va boshqa foydali qazilma ishlarini bajarish chog'ida yerosti suv qatlamlari aniqlansa, foydali qazilmalarni qazib oluvchi tashkilotlar bu haqda darhol tegishli ijro etuvchi hokimiyat organlarini xabardor qilishi va belgilangan tartibda yerosti suvlarini muhofaza qilish choralari ko'rishi shart etib belgilangan (Azerbaijan Republic, 1997). Biroq milliy qonunchiligimizda – Suv kodeksi va "Yer qa'ri to'g'risida"gi Qonunda bu kabi norma mavjud emas. Faqatgina "Yer qa'ri to'g'risida"gi Qonunda ruxsatnomada ko'rsatilmagan boshqa qimmatbaho qazilmalar aniqlangan taqdirda yer qa'ridan foydalanish markazini xabardor qilish ko'rsatilgan, xolos.

Natijalar

Izlanishlar natijasida yerosti suvlari bilan bog'liq qonunchilikni takomillashtirish yuzasidan qator takliflar ilgari surilmoqda. Bu esa qonunchilikni yaxshilashga va amaliyotda turli tushunmovchiliklarning oldini olishga xizmat qiladi. Yerosti suvlari muhofazasida huquqiy, ekologik va siyosiy konsepsiyani ajratib olish zarur (Baaner et al., 2025).

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Yerosti suvlaridan foydalanishga oid ruxsat etuvchi hujjatlarni berish tartibini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 9-sonli qaroriga ko'ra: "Yerosti suvlaridan maxsus shaklda foydalanganlik uchun ruxsatnomaning amal qilish muddati yerosti suvlarini olish texnologiyasi va limiti, sanitariya-gigiyena va atrof-muhitni muhofaza qilish talablariga rioya qilgan holda, yakka quduqlar yoki zaxiralari tasdiqlangan guruhli suv olish inshootlari, shu jumladan, galereya, buloq va termominal suv quduqlari uchun 5 yil muddatga beriladi. Yerosti suvlari zaxiralari baholanmagan vaziyatlarda 2 yil muddatga berilishi belgilandi". Qonunchiligimizda ushbu talab

bilan bog'liq kollizion holatlar mavjudligini ta'kidlash lozim.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti-ning 2022-yil 7-dekabrda "Yerosti suv resurslarini muhofaza qilish va ulardan oqilona foydalanishni tartibga solish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 439-sonli qarori bilan yerosti suvlaridan umumiy tartibda, ruxsatnoma olmasdan foydalanish shakli sifatida jismoniy shaxslar tomonidan chuqurligi 25 metrgacha bo'lgan quduqlarni burg'ilash hamda sutkasiga 5 metr kubgacha hajmdagi yerosti suvlarini shaxsiy ehtiyojlar uchun yakka tartibda suv olishga ruxsat etilgan.

Mazkur qoidani yana bir asosi sifatida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Yerosti suvlaridan foydalanishga oid ruxsat etuvchi hujjatlarni berish tartibini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 9-sonli qarori bilan qabul qilingan "Yerosti suvlaridan maxsus foydalanish yoki ularni maxsus iste'mol qilish uchun ruxsatnoma berish bo'yicha davlat xizmatlari ko'rsatish" Ma'muriy reglamentining 4-bandiga asosan, jismoniy shaxslar tomonidan chuqurligi 25 metrgacha bo'lgan quduqlardan sutkasiga 5 kub metr hajmdagi yerosti suvlaridan umumiy foydalanilganda tatbiq etilmaydi deb belgilangan.

Yuqoridagi ikki asosdan jismoniy shaxslar yerosti quduqlaridan umumiy foydalanishlari uchun sutkasiga 5 kub metr, ya'ni 5000 litrgacha foydalanishlari hamda yerosti quduqlarining chuqurligi 25 metrdan oshmasligi shartligini tushunish mumkin. Xulosa qilib aytganda, foydalanish miqdori sutkasiga 5 kub metrdan oshsa yoki quduq tubi 25 metrdan oshgan taqdirda jismoniy shaxslar suvdan maxsus foydalanish uchun ruxsatnoma olishi talab etiladi. Bu tartib Suv kodeksining 56-moddasida maxsus foydalanish talablaridan biri sifatida ham belgilangan. Ammo yerosti suv qatlamlarining joylashuv chuqurligi turli mintaqalarda turlicha ekanligini, shuningdek, fuqarolarning teng huquqligini

ta'minlash maqsadida bu normani yuqoridagi ikki normativ-huquqiy hujjatdan chiqarib tashlash maqsadga muvofiq bo'ladi (Abduvaliyev, 2020).

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yerosti suv resurslarini muhofaza qilish va ulardan oqilona foydalanishni tartibga solish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 439-sonli qarori 8-bandi bilan "Hududlarda yerosti suvlariga quduqlarni burg'ilash va ulardan samarali foydalanish sohasida davlat nazoratini kuchaytirish maqsadida Inspeksiya shtat jadvaliga tizim tashkilotlari boshqaruv xodimlari sonini mos ravishda qisqartirish hisobidan 13 ta inspektor lavozimini kiritish" vazifasi kiritilgan edi, biroq hanuzgacha Inspeksiya 1 nafar shtat asosida faoliyat yuritmoqda. Bu esa butun respublikada 1 nafar inspeksiya xodimi tomonidan yerosti suvlari bilan bog'liq huquqbuzarliklarni o'z vaqtida aniqlash, oldini olish hamda noqonuniy foydalanishlarga chek qo'yishni imkonsiz qilib qo'ymoqda. Bu sohada alohida yondashuv asosida nazoratni kuchaytirish maqsadida yerosti suvlari ustidan nazorat inspektorlarini joriy etish lozim.

Shuningdek, Tog'-kon, geologiya va sanoat xavfsizligini nazorat qilish inspeksiyasi faoliyatini samarali yuritishda boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish zarur. Misol uchun, gidrogeologiya stansiyalari va Suv xo'jaligi vazirligining yerosti suvlari bilan bevosita bog'liq tashkiliy tuzilmalari (masalan, melioratsiya ekspeditsiyalari) bilan birlikda yerosti suvlarining muhofazasi yo'lida qo'shma kelishuvlar imzolash va uni yagona integratsiyalashgan tizim orqali kuzatish rejimini yaratish zarur. Hamkorlik orqali sohada qonuniylik tamoyillari samarali o'rnatilishiga imkon yaratilishi tabiiy.

Bugungi kunda qishloq xo'jaligida zamonaviy suv tejovchi texnologiyalardan keng foydalanishga alohida e'tibor berilmoqda. Xususan, tomchilatib sug'orish amaliyotini joriy etish uchun imtiyozli kreditlar ajratil-

moqda. Shuningdek, suvsizlikka chidamli navlarni yaratish yo'lida qator ijobiy o'zgarishlarni ko'rish mumkin. Biroq ba'zi holatlarda qishloq xo'jaligi ekinlarini o'z vaqtida suv bilan ta'minlay olmaslik holatlari mavjud va natijada uzoq qilingan mehnat va xarajalar tufayli yer egalari, yerdan foydalanuvchilar va yer ijarachilari og'ir vaziyatga tushib, sohaga nisbatan ishonchsizlik kayfiyati ham shakllanishiga sabab bo'lmoqda (Rosegrant et al., 2009). Bizningcha, bu holatning oldini olish uchun Yer kodeksining 39-modda (Yer egasi, yerdan foydalanuvchi, ijarachi va yer uchastkasi mulkdorining huquqlari)siga 11-band sifatida "yer uchastkasidan suv qonunchiligi normalariga rioya etgan holda, faqat xo'jalik yoki maishiy ehtiyojlari (tadbirkorlik maqsadi bundan mustasno) uchun yerosti suv olish inshootlarini barpo etish" kiritilishi lozim. Bu ularning huquqlarini himoya qilishda va hosildorlikda ko'zlangan natijaga erishishda muhim qadam bo'ladi (Otamirzaev, 2021).

Buyuk Britaniya yer qa'ri qonunchiligiga ko'ra, yer qa'ri bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish qator prinsiplarga asoslanadi. Milliy qonunchiligimizda ham "Yer qa'ri to'g'risida"gi Qonunning 4-moddasida yerosti boyliklariga egalik qilish va ularni tasarruf etishning, shuningdek, yer qa'ridan foydalanish hamda uni muhofaza qilishning asosiy prinsiplari belgilangan. Buyuk Britaniya yer qa'ri qonunchiligidagi bir qator prinsiplarni milliy qonunchiligimizga kiritish maqsadga muvofiq bo'lardi. Jumladan, xavflarni boshqarish (risk-management) prinsipini joriy etish maqsadga muvofiq. Chunki ushbu prinsip yer qa'ridan foydalanuvchi va egalik qiluvchilarga xavflarni boshqarish jarayonida quyidagi imkoniyatlarni beradi:

1) ekologik va ijtimoiy xavflarni baholash hamda yangi loyihalar va muhim imkoniyatlar bilan bog'liq jarayonlardagi o'zgartirishlar yuzasidan manfaatdor tomonlarga maslahatlar berish va jamoatchilikka baholash natijalarini e'lon qilish;

2) tavakkalchilikka asoslangan qazish jaylarini xavfli minerallarni qazishda tabiatga zarar yetkazmaydigan shaklda amalga oshirish uchun zarur texnologiyalarga ega foydalanuvchilarga qazilma ishlarini topshirish;

3) qazilma ishlarini amalga oshirish jaylarida ishchilarga, mahalliy aholiga hamda tabiatga yetkaziladigan yoki yetishi mumkin bo'lgan xavflarning oldini olish, minimallashtirish yoki yumshatishga asoslangan xalqaro standart yoki boshqaruv tizimini joriy etish;

4) favqulodda vaziyatlarda javob choralari ishlab chiqish, saqlash va sinovdan o'tkazish rejalarini yaratish.

Atrof-muhitni asrash prinsipi orqali ekologik munosabatlarning iqtisoddan ustunligi asosida har qanday qazilma va qidiruv ishlarini amalga oshirish davomida tabiatni asrash, tabiat obyektlariga bo'ladigan xavflarni baholash, ularning oldini olish choralari ko'rish lozim.

Shular asosida "Yer qa'ri to'g'risida"gi Qonunning 4-moddasiga quyidagi o'zgartirishlar kiritish lozim deb hisoblaymiz. Yerosti boyliklariga egalik qilish va ularni tasarruf etishning, shuningdek, yer qa'ridan foydalanish va uni muhofaza qilishning asosiy prinsiplari qatoriga quyidagi ikki prinsipni kiritish zarur:

- 1) xavflarni boshqarish prinsipi;
- 2) atrof-muhitni asrash prinsipi.

Bu prinsiplarni faqatgina "Yer qa'ri to'g'risida"gi Qonunning 4-moddasiga kiritish emas, balki qonunning barcha normalariga singdirish lozim. Bu prinsiplar nafaqat tabiatdan foydalanuvchilarning huquqlari himoyasi va atrof-muhit muhofazasi ta'minlanishiga, balki qazilma ishlarini amalga oshirishda talabgorlar ro'yxatida xorijiy investorlarning ko'payishiga, mamlakatimiz iqtisodiy salohiyatining oshishiga, sanoatning rivojlanishi hamda fuqarolarning yashash sharoitlari yaxshilanishiga xizmat qiladi.

Muhokama

Yerosti suvlarining strategik ahamiyati hamda asosan ichimlik suvi sifatida ishlatili-

shini hisobga olgan holda uning muhofazasi nozik masaladir (Klimach & Zebek, 2024).

Izlanishlar natijasida ko'rishimiz mumkin, yerosti suvlari sathi kamaygan hududlarda kelgusida turli xildagi o'simliklar yoki qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish murakkablashib boradi. Germaniya tajribasini qo'llagan holda yerosti suvlari sathini oshirishda xavfsiz va turli kimyoviy ifloslanishlarsiz to'ldirish muhim o'rin tutadi. Bu bilan qurg'oqchilikning oldini olish, atrof-muhitni asrab-avaylash va insonlar uchun qulay sharoitlarni yaratish mumkin.

Xitoy va Yaponiya tomonidan qo'llanilgan usullar asosan ekologik nazoratni kuchaytirishga e'tibor qaratadi. Yerosti suvlari sathini kuzatish, ularni olishga qaratilgan har bir suv inshootiga suv hisoblagichlar o'rnatish, hisoblagichlarsiz suv olish holatlariga nazorat va javobgarlikni kuchaytirish, olinayotgan suvlarning samarali ishlatilishini yo'lga qo'yish, suvlardan qayta-qayta foydalanish mexanizmlarini yo'lga qo'yish bugunning muhim vazifasidir.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Suv kodeksining 57-moddasi 3-qismida: "Tasdiqlanmagan zaxiralardagi foydalanishga yaroqli bo'lgan yerosti suvlaridan foydalanishda guruhli suv olish inshootlari uchun suvdan maxsus foydalanish uchun ruxsatnoma ikki yildan ko'p bo'lmagan muddatga beriladi", – deb belgilan bo'lsa, kodeksning 143-moddasi bilan ishga tushirish taqiqlangan obyektlar qatoriga yerosti suv zaxiralari tasdiqlanmagan guruhli suv olish inshootlari, shuningdek, mineral va termal suv quduqlari kiritilgan. Fikrimizcha, Suv kodeksi 143-moddasi 7-xatboshisini qonunchilikdan chiqarib tashlash maqsadga muvofiq, chunki tasdiqlanmagan yerosti suvlaridan 2 yilgacha foydalanish mexanizmi hozirga qadar amaliyotda bo'lib, bu bo'yicha ruxsatnomalar berib kelinmoqda. Bu ikki normalarning zidligi natijasida sohada turli tushunmovchiliklar kelib chiqmoqda (Otamirzayev, 2025).

Sh. Saydullayev ta'kidlaganidek, qonun hujjatlari o'rtasidagi kolliziyalar huquqni tushunishda turli yondashuvlar, qarashlarning mavjudligida va milliy huquq tizimi doirasidagi turli normalarning to'qnashuvida yuzaga keladi (Saydullayev, 2024). Bu turli tushunmovchiliklar, muhokamalar hamda hududlarda turli talqin etilishiga olib keladi. Suv kodeksi doirasida va yerosti suvlari qonunchiligi doirasida normalarni mukammal tarzda bo'lishi kelgusida soha rivojiga xizmat qiladi.

Xulosa

Yerosti suvlari bilan bog'liq qonunchilikni tahlil qilish, mavjud muammo va kamchiliklarni aniqlash natijasida bu yo'nalishda bir qator yangi normalarni kiritish va mavjud qonunchilikning ayrim qismlarini takomillashtirish zarurati ko'zga tashlanadi. Bu fuqarolarning yerosti suvlariga bo'lgan teng huquqliligini ta'minlashga xizmat qilibgina qolmay, qonunchilikdagi ziddiyatlarni

bartaraf etishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Yerosti suvlari muhofazasini kuchaytirish hamda soha ustidan davlat nazorati o'rnatilishida barcha huquqiy hujjatlarni yagona kodifikatsiya shakliga keltirish amaliy yechimlardan biri bo'lib xizmat qiladi. Natijada aholining davlat boshqaruviga nisbatan ishonchi yanada oshadi (Ness, 2023).

Buyuk Britaniya, Ozarbayjon, Qozog'iston, Yaponiya kabi yerosti suvlari bo'yicha ilg'or qonunchilikka ega davlatlarning tajribasini o'rgangan holda, milliy qonunchiligimizni takomillashtirish, ulardagi zarur qoidalarini yerosti suvlarini muhofaza qilishda amaliyotga joriy etish masalalariga e'tibor qaratildi. Yuqoridagilardan xulosa qilish mumkinki, qonunchiligimizdagi ziddiyatli normalar va bo'shliqlarni bartaraf etish hamda xorijiy davlatlarning yerosti suvlaridan foydalanish bilan bog'liq ilg'or tajribalarini joriy etish soha rivojiga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Abduvaliev, M. (2020). Constitutional concepts of the right to freedom of movement from one place to another and legal restrictions (example of registration system). *Review of Law Sciences*, 4, 6–9.
2. Baaner, L., Anker, H. T., & Ejrnæs, R. (2025). The Water Framework Directive's protection of groundwater-dependent terrestrial ecosystems. *Ambio*, 54(5), 808–817.
3. Borodina, A. (2018). *Pravovoe regulirovanie ispolzovaniya i okhrany podzemnykh vod v Respublike Kazakhstan v usloviyakh perekhoda k "zelenoy ekonomike"* [Legal regulation of the use and protection of groundwater in the Republic of Kazakhstan in the context of transition to a green economy] [Doctoral dissertation]. Almaty.
4. Fayziev, Sh. X. (2004). *Teoreticheskie problemy pravovogo obespecheniya ekologicheskoy politiki Respubliki Uzbekistan* [Theoretical problems of legal support of environmental policy of the Republic of Uzbekistan] (p. 45). [Monograph]. Tashkent: TSUL Publ.
5. Japan International Cooperation Agency. (n.d.). *Japan's experiences on water supply development: Overview*. https://www.jica.go.jp/Resource/english/our_work/thematic_issues/water/c8h0vm0000fgpuk7-att/materials_01_01.pdf
6. Klimach, A., & Zėbek, E. (2024). Utility of water-based databases for underground water management: Legal and system perspective. *Sustainability*, 16(11), 4608.
7. Narzullaev, O. Kh. (2021). Protection of biological resources and problems of legal regulation of the use of biodiversity. *The American Journal of Political Science Law and Criminology*, 3(2), 1–6.
8. Ness, S. E. (2023). Water we cannot see: Codifying a progressive public trust to protect groundwater resources from depletion. *Vanderbilt Law Review*, 76.

9. Otamirzaev, O. (2021). General legal description of groundwater in Uzbekistan. *International Journal of Human Capital and Innovative Management*, 2(2), 42–48.
10. Otamirzayev, O. (2025). *Yer osti suvlari holatida huquqiy bir nazar [A legal perspective on groundwater]* [Conference presentation]. Republican Scientific and Practical Conference on the topic of New Age Science: Innovative Ideas and Solutions for Humanity. https://konferensiyalar.uz/Respublika_anjumani/paper/view/26
11. Rosegrant, M. W., Ringler, C., & Zhu, T. (2009). Water for agriculture: Maintaining food security under growing scarcity. *Annual Review of Environment and Resources*, 34(1), 205.
12. Saydullayev, S. A. (2024). *Davlat va huquq nazariyasi [Theory of state and law]* (p. 264). Tashkent: TSUL Publ.
13. UNESCO. (2022). *Groundwater: Making the invisible visible*. Paris: UNESCO.
14. Azerbaijan Republic. (1997). Vodniy kodeks Azerbaydzhanskoy Respubliki [Water Code of the Azerbaijan Republic]. <https://faolex.fao.org/docs/pdf/aze32664R.pdf>
15. Xie, J., Liebenthal, A., Warford, J. J., Dixon, J. A., Wang, M., Gao, S., Wang, S., Jiang, Y., & Ma, Z. (2009). *Addressing China's water scarcity: Recommendations for selected water resource management issues*. World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/996681468214808203/pdf/471110PUB0CHA0101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf>

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal
Правовой научно-практический журнал
Legal scientific-practical journal

2025-yil 4-son

VOLUME 9 / ISSUE 4 / 2025
DOI: 10.51788/TSUL.ROLS.2025.9.4